

stichting

Archief- en Documentatiecentrum

voor R.K. Friesland

Beste lezers,

De Open Dag op zaterdag 18 mei 2014, bij gelegenheid van het 30-jarig bestaan van ons Archief RK Friesland, was een groot succes. Vooraf hadden diverse Friese parochiebladen de door ons toegestuurde aankondiging hierover gepubliceerd. En zowel de Leeuwarder Courant als het Friesch Dagblad besteedden er in een redactioneel stuk, beiden met foto, vooraf ruimschoots aandacht aan.

Ruim honderd bezoekers konden (weer eens) een kijkje nemen bij onder andere

de bidprentjesverzameling, de religieuzenmappen, de vitrines met devotionalia, de archiefkasten, de bibliotheek en de zolder met vele tientallen beelden, kazuifels en andere depotmaterialen. Tevens is er die dag voor een aardig bedrag aan (tweedehands) boeken verkocht.

Prachtig is ook, dat de in 2014 ingezette plannen om een groot deel van ons archief te gaan ontsluiten waarschijnlijk door kunnen gaan. Zowel de provincie (€ 4400,-), de gemeente Súdwest Fryslân (€ 1700,-) en ook een 3-tal andere instellingen (voor elk € 1000,-) een bijdrage toegezegd of zelfs al overgemaakt. Er is nog een bedrag van ruim 8.000,- nodig.

Uw ondersteuning wordt zeer gewaardeerd. Zodra de financiën (€ 18.000,-) helemaal rond zijn zal onder leiding van de archivaris Ruerd de Vries met de werkzaamheden in 2015 worden gestart.

Ander positieve nieuws wat, vooral voor geïnteresseerde familieonderzoekers, hier best even vermeld mag worden is dat onlangs het scanwerk van alle ca. 14.000 aanwezige rouwadvertenties is voltooid. Wie wil kan de scans via onze website www.archiefrkfriesland.nl als extra informatie vinden bij het onderdeel Bidprentjes.

Het Bestuur

In Memoriam Jozeph Roorda

Met het overlijden van Jozeph (Joop) Roorda verliest onze instelling één van de beide initiatiefnemers en oprichters. In gedachten gaan we even terug naar mei 1984, het allereerste begin. Ná de succesvolle tentoonstelling over het r.k. leven en de geschiedenis van de parochie Wytgaard in 1981, bleek er zoveel historisch materiaal beschikbaar dat besloten werd een stichting in het leven te roepen met als doelstelling de kerkelijke historie van geheel r.k. Friesland te bewaren, te inventariseren en te catalogiseren. De stichtingsakte werd door Jozeph Roorda en ondergetekende ondertekend. Drie jaar later werd het tweekoppige bestuur uitgebreid met nog eens vijf personen. Door de jaren heen heeft de Stichting Archief- en Documentatiecentrum voor r.k. Friesland een enorme vlucht doorgemaakt. Na aanvankelijke huisvesting in ruimte van het klooster van de Zusters van Liefde in Wytgaard, werd Bolsward in het jaar 2000 de nieuwe vestigingsplaats. Joop Roorda was tot september 1995 notulist van het bestuur. Hij deed

zijn vrijwilligerswerk met een enorme inzet, was uiterst secuur en wist zelf ook heel veel van de Friese kerkgeschiedenis. Jozeph werd geboren op 14 oktober 1922 in Wytgaard. Zijn ouders hadden een boerderij op de Weiwiske. Ook Joop ging in het kielzog van zijn vader; samen met broer Age werd hij, sinds halverwege jaren zestig, boer op de pleats Langstek boven Reduzum. Naast zijn werk op de boerderij had hij een

brede sociale en maatschappelijk belangstelling. Hij was voorman van de KVP Friesland, later CDA, bestuurslid van de Caritas, vrijwilliger bij de parochie en beheerder van de begraafplaats. Samen met anderen maakte hij de plannen voor de nieuwbouwwoningen in It Kleaster en de verbouwing van het klooster/pastorie tot Woon- en Dienstencentrum. Jarenlang hebben we ook samen de redactie gevoerd van het dorpsblad It Havenpypke. Het schrijven en dichten (in het Fries) ging hem gemakkelijk af. Echtgenote Dieuwke Bruinsma heeft hem veel moeten missen want Joop was altijd onderweg. Voor al zijn verdiensten werd Joop geëerd met het Lidmaatschap in de Orde van Oranje Nassau. Aan zijn lange leven kwam een einde op 20 februari 2015.

Ons medeleven gaat uit naar zijn echtgenote Dieuwke, zoon Gerard en Mariëlle en zijn vijf kleinkinderen. Graag eindig ik met een paar door hemzelf geschreven regels: "Sa rûn 'k in eintsje mei. Op dy singeliere libbenswei. Wikseljend mei drôf en bliid. Driuwend op 'e weagen fan 'e tiid".

St. Nicolaasga, Henk Nota, pr.

Nieuwe aanwinsten

Onderstaand een selectie uit de boeken die in de loop van 2014 aan ons zijn geschonken:

- Nuvere minsken: Roomsken yn Fryslân, door T. Brattinga, Bolsward - 1995
- Lienesch, geschiedenis van een familie, door S.J. Schaafsma, Schoorl - 1999
- De Sint Vituskerk van Blauwhuis, door H.W. Voskuilen, Bolsward - 2001
- Zonnelied in Bolsward, Gedenkboek 75 jaar St. Franciscuskerk, J. v.d. Wal, Bolsward - 2009
- Palstra, genealogie van een Friese r.k. familie, door B. de Vries, Haren - 2013
- 100 jaar St. Odolphuskerk te Bakhuisen, door F. Groot, Lemmer - 2014

Daarnaast zijn er weer vele bidprentjes, rouwbrieven en overlijdensadvertenties gestuurd of bij ons gebracht, maar ook kerkboeken en andere lectuur, devotionalia als kruisbeelden, wijwaterbakjes, heiligenbeelden, medailles, enz.

Hartelijk dank voor al uw bijdragen!

ber 1715 voor het Leeuwarder Hof werd Lolcke omschreven als “*een rare snaak*” en werd hij veroordeeld tot verwijdering van dit gevelstuk binnen acht dagen en moest hij de muur weer dicht metselen.

Het houten gevelstuk had als onderschrift: “*Dat ghy hier siet aenbiddet niet; Daert u aenwijst die looft en prijst; 't is gemaekt van 's menschen handt; Tot Godes eer en 's vijandts schandt*”. Het is tot op heden bewaard gebleven. Aanvankelijk werd het opgeborgen in de schuilkerk van Wergea-Warten, het Jornahuis. In 1893 werd het door het Fries Museum aangekocht voor vier gulden en verdween daar in haar depot. Sinds 2005 is het uitgeleend aan Rijksmuseum Catharijne Convent in Utrecht en verdween aldaar wederom in het depot. Op aanvraag is het echter te bezichtigen.

Lolcke Gerrits was kofschipper en voer naar de Oostzeelanden en naar de Italiaanse havens in de Middellandse zee. Een schaalmodel van zijn schip ‘Rex Lodovicus’ (Koning Lodewijk) staat nog steeds in het hoofdkantoor van Douwe Egberts in Joure. Volgens overlevering was Douwe Egberts namelijk bemanningslid op dit kofschip.

De Wartense grootschipper kwam uit een

rijk nest, maar wist met zijn zeevaart ook flink geld te verdienen. Veel van zijn vermogen stak hij in onroerend goed, zoals boerderijen en landerijen. Daarnaast bezat hij aan het Vliet in Leeuwarden enkele pakhuizen en een azijnmolen. Tevens verstrekte hij geregeld hypotheeken.

“*Onse God is Koning en ick ben de koning van Wartna. Het catholijck geloof is het beste.*” Met deze uitspraak tijdens een andere rechtszitting in 1754 benadrukte Lolcke Gerrits wederom zijn katholieke geloof. De aanleiding van deze rechtszaak was de slaande ruzie van de 85-jarige Lolcke met predikant Tenckinck op het beurtschip van Leeuwarden naar Warstiens. Lolcke prees daarbij al schimpend en scheldend het roomse geloof en voorspelde voor alle andere gelovigen de eeuwige verdoemenis. Hij werd voor de ruzie met de predikant veroordeeld tot de forse boete van tweehonderd gouden Friese Ridders en moest, ondanks zijn hoge leeftijd, in hechtenis blijven totdat de boete was betaald.

Vanwege zijn vorstelijk fortuin en zijn overheersende uitspraken werd Lolcke Gerrits de koning van Wartena genoemd. Hij trouwde in 1691 met boerendochter Anna Gosses en ze kregen samen twaalf kinderen. Ze bereikten beide een voor die tijd uitzonderlijk hoge leeftijd, want Lolcke werd 86 jaar en Anna werd zelfs 94 jaar oud. Bij haar overlijden waren er 63 kleinkinderen en 68 achterkleinkinderen, zo vermeld de bewaard gebleven leedbrief uit 1766. Toen in 1811 de achternamen werden ingevoerd, namen drie van hun kleinkinderen de achternamen Hooghiemstra, van der Kolk en van der Werf aan. Naar schatting zijn er in totaal 9000 personen, die afstammen van Lolcke en Anna.

Nico van der Werf

De Koning van Wartena.

Precies 300 jaar geleden gaf schipper Lolcke Gerrits zijn sloopstimmerman opdracht, om een gevelstuk voor zijn huis in Wartena te maken. Hierop werd de kruisiging van Christus uitgebeeld en daaronder de maagd Maria en de apostel Johannes.

Echter anno 1715 was de tijd van de reformatie, waarin het gereformeerde geloof in Nederland als staatsgodsdienst gold. Rooms katholieken werden als “*papist*” bestempeld en hadden geen politiek en maatschappelijk stemrecht. Tevens werd hen verboden om hun religie uit te oefenen.

De “*paapse stoutigheden*” van Lolcke werden daarom door het bevoegd gezag niet gewaardeerd. Hij werd opgepakt en naar het Leeuwarder Blokhuis afgevoerd. Tijdens het proces hierover op 19 decem-

Open Dag 2015

Donateurs en andere belangstellenden worden hierbij van harte uitgenodigd aanwezig te zijn op de Open Dag 2015, te weten op zaterdag 10 oktober a.s. van 13.00 – 17.00 uur in ons pand op de Grote Dijk 12 te Bolsward.

Bedevaart onze Lieve Vrouw van Sevenwouden te Bolsward

De Zalige Titus Brandsmaparochie in Bolsward viert dit jaar dat het in de Franciscuskerk vereerde houten beeld van Maria van Sevenwouden vijfhonderd jaar geleden mirakelbeeld werd en er een bedevaart, ook wel “omgang” genoemd, werd gehouden. Die omgang werd gehouden op de zondag vóór Pinksteren en op 2 juli, het feest van O.L. Vrouw Visitatie. De geschiedenis van dit beeld is beschreven in het in 2009 uitgebrachte boek “Geschiedenis van Onze Lieve Vrouw van Sevenwouden te Bolsward”. Het boek is verkrijgbaar op ons kantoor in Bolsward. De bedevaart heeft pieken en dalen gekend en gaat dit jaar voor het eerst sinds jaren weer met een gebruikelijke processie door de stad trekken. Onze gedachten gaan zo'n 500 jaar terug: pater Siardus de Vries schreef in 1945 een impressie van de “Onze Lieve Vrouwe Omganck” van 1520. U vindt de beschrijving hieronder:

De plechtigheid begint met een gezongen Heilige Mis in de majestueuze Sint Maartenskerk, opgedragen door de Hoogwaardige Heer Deken van Bolsward, geassisteerd door de Abt van Oldeklooster of Bloemkamp, de Proost van het Praemonstratenserklooster en door de Gardiaan van het Minderbroedersklooster. Al de pastoors van heel het dekenaat zijn aanwezig. De Pastoor van Hichtum, Burgwerd en Wolsum, de herders van Tjerkwerd, Dedgum, Schetens, Abbega, van Makkum, Kornwerd en Wommels.

Voor deze plechtigheid gebruikt men het prachtige missaal in zwaar eikenhout gebonden, met keurig leder overtrokken en met koper beslagen. Op het zware perkament staat in fraai gotisch letterschrift de votiefmis van de heilige Maagd, die vandaag mag worden gelezen en waarvan de beginletter sierlijk getekend is met vermiljoenrood en blauw op gouden grond. “Salve, sancta Parens”, Gegroet, heilige Moeder, die de Koning hebt gebaard, die hemel en aar-

de beheerst in de eeuwen der eeuwen”, zo zingt het koor de intredezing der Mis. En in het Epistel worden de woorden gezongen uit het Boek der Wijsheid. “De Heer bezat mij bij het begin der schepping als eerste zijner werken van toen af”, woorden, die de Kerk toepast op Maria, die van eeuwigheid door God werd opgenomen in het goddelijk Heilsplan der Verlossing. Vandaag wordt het Evangelie gelezen, waarin de mensen worden herinnerd aan de lofprijzing op Jezus' Moeder door die eenvoudige vrouw uit het volk, die uitriep:

Prentje uitgegeven door de Zusters Ongehoede Carmelieten van Drachten, als aandenken aan het medebouwen van de Friesche Carmel, 1935

“Gelukkig de schoot, die U mocht dragen en de borst die U mocht voeden”. Nu volgt de predicatie. Pater Brugman preekt; hij preekt in gloedvolle bewoordingen nu hij de lof verkondigen mag van Maria. En in zijn geestdrift noemt hij haar: “die edele Moeder van een edele vrucht”, “die edel bloeiende roze”, “dat beddeken met bloemen gesierd”, “die hoge stoel van Gods mogendheid”. Allen zijn diep geroerd en bij de Consecratie der Heilige Mis buigen zij ootmoedig gelovend hunne hoofden, want thans is onder broodsgedaante Maria's Kind weer neergedaald op het wit van het altaarlinnen. Hiertoe had Jezus immers het bevel gegeven: “Doet dit ter Mijner gedachtenis”, nadat Hij bij het laatste Avondmaal met goddelijke zekerheid de woorden had gesproken: “Dit is mijn Lichaam”.

De Deken maakt op het einde der heilige Mis met zegenende hand het kruisteken, het teken van ons aller verlossing, over de hoofden van al de aanwezige gelovigen met de woorden: “Zegene U de almachtige God, de Vader en de Zoon en de heilige Geest” en allen staan op uit eerbied voor de woorden van het heilig Evangelie, waarvan het eerste hoofdstuk van Johannes wordt gelezen.

Nu stelt de processie zich op. Voorop het kruis met twee acolieten, die hoog hun zilveren lampen met kaarslicht dragen. Dan de heer Jongema, de Olderman der stad, die volgens oud recht voorop mag gaan in de processie, gevolgd door de vier burgemeesters, de schepenen, de raadslieden en de vroedschap. De vaandels waarachter zich de gildebroeders scharen, wapperen. Bruidjes in het wit dragen voorzichtig hun bloemenmandjes, ruikers en horens van overvloed, met kleurige linten verbonden. Weer anderen strooien groen en bloemenzaadjes op de weg. Vandaag zijn ook de Begijnen gekomen uit haar klooster van den H. Geest bij de St. Janspoort. Bescheiden gaan ze daar, een kaars in de hand, devotelijk hun rozenhoedje biddend. Nu volgt weer een rij bruidjes. Dan volgt een dubbele rij in wit habijt geklede mannen, de kanunniken van de Norbertijnerproostdij “Vinea Domini” - d.i. Wijngaard des Heren, - gelegen op het Hoog. Zij allen dragen sierlijk hun witte rochet.

En achter deze statige witte figuren sluiten zich aan de Minderbroeders-observanten in bruine pij en barveoets. Ze zijn gekomen uit het Broereklooster aan de Peerdemarkt en mogen als grote Mariavereerders zeker niet ontbreken. Ze genieten de hoge eer te mogen gaan vlak voor het beeld van Onze Lieve Vrouw van Sevenwouden, dat op een rijk versierde baar door zes maagden-in-het-wit met lange sluiers wordt gedragen. Hierachter schrijdt de Hoogeerwaarde Heer Deken met zijn assistenten. Dan volgt de Resident van de Keizer, die voor deze plechtigheid naar de Hanzestad gekomen is. En eindelijk wordt de processie gesloten door de lange rij van grijze monniken van Oldeklooster in hun wijde covels. Zingend gaat de vrome stoet door Bolswards straten, Maria's lof verkondigend.

Zij trekken langs de Grote Dijklakker, de Marktstraat naar de Blauwe Poort op, slaan dan af naar het Zand en komen langs de Turfkade en de Dijk op de Peerdemarkt, waar een rustaltaar is opgeslagen. Hier wordt gebeden en gezongen. Gebeden voor vrede en rust voor de zieken, die niet mee kunnen trekken, voor de noden van een ieder en voor de welvaart van de stad en van het platteland. Weer stelt de stoet zich op. Zo komt hij langs de Broerestraat en Kerkstraat terug in de kerk van St. Maarten, waar hij ontbonden wordt.

Tegen schemerduister staat Zij daar

weer stil in het schijnsel van een flikkerend olielampje, de Lieve Vrouw van Sevenwouden, in haar kapel op de Post. Nog schuifelen voeten af en aan van late beevaartgangers. Zij hebben zoveel te vragen, zo dringend nodig Maria's voorpraak en haar moederlijke bescherming. Velen zijn gekomen van heel ver. Sommigen zelfs uit Biermen en uit de Dokkumerwouden. Zij hebben niet tegen de lange reis opgezien. Integendeel: De Lieve Vrouwe is hun écht lief.....

Bewerkt door Henk Nota, pastoor
St. Nicolaasga

Bestuursleden en medewerkers

Bestuursleden:

Voorzitter: *Corrie van Eijden - de Bruyn*
Hoorsterzwaag, tel. 0516 - 46 27 50
E-mail; theo.encorry.vaneijden@kpnmail.nl
Secretaris: *Sible Hettinga*
Harlingen, tel. 0517 - 43 48 14
E-mail: hettinga.sible@home.nl
Penningmeester: *Rein Wierdsma*
Sneek, tel. 0515 - 41 41 61
E-mail: renloos@home.nl
Externe contacten: *Henk Nota*
St.Nicolaasga, 0513 - 43 13 94
E-mail: hnota@home.nl
Lid: *Nico van der Werf*
Raerd, tel. 0566 - 60 12 81
E-mail: nicovanderwerf@hetnet.nl
2e secretaris: *Piet Postma*
Franeker, 0517 - 39 50 64
E-mail: ppostma53@gmail.com
2e penningmeester: *Rein de Wolff*
Jirnsum, tel. 0566 - 60 13 90
E-mail: reindewolff@twinpartners.nl

Medewerkers:

Thea Elsinga - van der Zee, Harlingen
Peter Siemensma, Bolsward
Wietze Teernstra, Bolsward
Ago en Minke van der Werf - van der Meulen, Franeker
Wietze Ypma, Franeker

Ontvangsten en uitgaven boekjaar 2014/ 2013

BATEN	Boekjaar 2014	Boekjaar 2013
Donaties	5.127	5.970
Giften	11.025	7.417
Jaarlijkse gift	2.000	4.000
Diverse verkopen	276	1.136
Sub-totaal	18.428	18.523
LASTEN		
Afschrijvingen op vaste activa	9.312	9.306
Kantoorkosten	1.450	2.426
Huisvestingskosten	5.019	4.783
Overige kosten	2.751	3.908
Sub-totaal	18.532	20.423
RESULTAAT	(104)	(1.900)
Rentebaten: bij	71	271
Rentelasten: af	8.128	9.062
EXPLOITATIETESULTAAT	(8.161)	(10.691)

Hierboven een beknopt overzicht van het financiële overzicht van het boekjaar 2014. Voor geïnteresseerden ligt het volledige rapport ter inzage. Wij zijn onze donateurs en schenkers zeer dankbaar hiervoor. Uiteraard rekenen wij ook voor 2015 weer op uw financiële steun. Het blijft hard nodig.

Maak uw bijdrage over op de bankrekening bij de Rabobank IBAN. NL29 RABO 0143 1780 32 t.n.v. Archief- en Documentatiecentrum voor r.k. Friesland te Bolsward. Gaarne voor 1 juni 2015.

Testamenteair kunt u aan ons denken. Over door ons ontvangen schenkingen, erfstellingen en legaten zijn wij geen schenking- of successierecht verschuldigd daar wij een ANBI erkende stichting zijn en geregistreerd staat onder nummer 810257944. Let wel, u dient daarbij de juiste tenaamstelling te vermelden.

Adresgegevens en bezoektijden:

Het ADRKF is in principe iedere woensdag van 9.00 – 16.00 uur toegankelijk voor bezoekers. Maar het is verstandig om vooraf even telefonisch of via e-mail contact met ons op te nemen. Dit om teleurstellingen te voorkomen.

Het bezoek- en correspondentie-adres luidt:

Stichting Archief- en Documentatiecentrum voor R.K. Friesland.
Grote Dijklakker 12
8701 KV Bolsward
Telefoon: 0515 - 33 68 04
E-mail: info@archiefrkfriesland.nl
Internet: www.archiefrkfriesland.nl